

"עולים למצויות"

עולים חדשים

בלימודי היסטוריה בחמ"ד

חוברת הנחיות ועזרי-הוראה למורה

יוסי לונדין

מוריה בר-און

מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

מדריכה ארצית אוכלוסיות מיוחדות חמ"ד

מהדורה ראשונה- בלהה גליקסברג

מסמך מעודכן תשפ"ז

שלום רב!

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד שמח להציג את מסמך **'אבני הדרך - עולים למצינות'** שמטרתו לסייע למורים ולמורות המלמדים תלמידים עולים חדשים בהנחיות בכל תהליך ההוראה, הלמידה וההערכה.

זכינו ומדינת ישראל קולטת עלייה מכל קצוות תבל עד עצם היום הזה. היות וכך, נדרשת היערכות, ליווי ותמיכה משמעותיים. , ובמיוחד במקצוע בעל חשיבות לימודית וערכית, כמו לימודי היסטוריה, עבור התלמידים הללו. בלימודי היסטוריה בחמ"ד יש פוטנציאל עצום לסייע בקליטתם של התלמידים העולים החדשים ולייצר את החיבורים הנדרשים למדינה ובכלל לשרשרת הדורות.

מסמך זה מתייחס הן לתלמידים עולים¹ חדשים והן לתלמידים המוגדרים כתושבים חוזרים.²

תלמידים אלו מתמודדים עם אתגרים רבים:

-התמודדות עם אתגרים הנובעים מהמעבר הבין-תרבותי

-התמודדות עם הבדלים בין מערכת החינוך ואופן הלמידה בארצות שהגיעו מהן לבין מערכת החינוך ואופן הלמידה בישראל.

-לימוד וביסוס השפה העברית

-השלמת פערים לימודיים במקצועות הלימוד השונים, ועוד.

המחנכים והמחנכות להיסטוריה בחמ"ד עושים ויעשו כל מאמץ לסייע לתלמידים אלו בהשתלבות מיטבית במדינת ישראל בכלל ובלימודי היסטוריה בחמ"ד בפרט.

בהצלחה!

יוסי לונדין, מפמ"ר היסטוריה

¹ עולים חדשים- תלמיד שנולד בחו"ל, עלה לישראל והחל את לימודיו מכיתה א' ואילך.

² תושבים חוזרים- תלמיד שנולד בישראל ושהה מחוץ לישראל במהלך 4 שנות לימוד מלאות לפחות.

1. הנחיות ונהלים³

חשוב שהמורה ידאג לקבל את רשימת התלמידים העולים שהופקה בבית הספר מדו"ח סטטוס תלמידים עולים לשנה"ל הנוכחית.

ההתאמות בבחינות הבגרות לעולים חדשים נקבעות בהתאם לשלוש רמות:

- רמה א': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות א'-ג'
- רמה ב': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות ד'-ח'
- רמה ג': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות ט'-י"ב

הדרגות נתונות רק על פי הדו"ח של משרד החינוך המהווה אישור רשמי לרמת הזכאות של התלמיד.

ההתאמות בבחינות הבגרות לתושבים חוזרים נקבעות בהתאם לשלוש רמות:

- רמה א': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 4 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות (הספירה מכיתה א' ואילך).
- רמה ב': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 6 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות (הספירה מכיתה א' ואילך).
- רמה ג': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 6 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות, ושב למערכת החינוך בישראל לאחר שמלאו לו 15 או בכיתה י', לפי המוקדם מהם, או תלמיד שלא למד בישראל לפחות 4 שנות לימוד מלאות ורצופות ושב למערכת החינוך בישראל לאחר שמלאו לו 15 או בכיתה י', לפי המוקדם מהם (הספירה מכיתה א' ואילך).

חשוב לקרוא בפירוט את הנהלים- ניתן לראות בחוזר המנכ"ל- [עולים חדשים](#), [תושבים חוזרים](#).

ב. **התאמת המענה לארץ העלייה**- העולים מגיעים לכיתתנו מכל קצוות תבל. יש לברר מול התלמיד, היועץ והמחנך את ארץ המוצא ומאפיינים הרלוונטים לעבודה מול התלמיד- על מנת להתאים את דרכי ההוראה והערכה בכיתה.

ג. **תוקף הזכאות להתאמות בבחינות הבגרות**

- עולים מאתיופיה זכאים להקלות למשך 12 שנים מתאריך עלייתם ארצה או עד גיל 25 (המאוחר מהם).
- עולים משאר המדינות זכאים להקלות למשך 10 שנים מתאריך עלייתם ארצה או עד גיל 23 (המאוחר מהם).

ד. **שעות תגבור לעולים**- יש לברר עם יועץ/ת בית-הספר האם התלמידים זכאים לשעות תגבור צבועות עבור עולים חדשים.

³ חשוב לקרוא בפירוט את הנהלים- ניתן לראות בחוזר המנכ"ל- [עולים חדשים](#), [תושבים חוזרים](#)

ה. לימודי היסטוריה בחטיבה עליונה-

שתי יחידות החובה בהיסטוריה מורכבות מצירוף של שני רכיבים : 70% + 30% .

סמלי השאלונים 29283 + 29284 מקנה לתלמיד העולה החדש 2 יחידות חובה בהיסטוריה (70% + 30%)

במתווה הבגרות הגמישה -

שתי יחידות החובה בהיסטוריה מורכבות מצירוף של 35% שתי משימות + 35% בחינה + 30% ציון פנימי

סמלי השאלונים לבחינת הבגרות הגמישה הינם 29214, 29224

2. התאמות

א. תלמידים עולים ואזרחים חוזרים זכאים להתאמות בבחינות הבגרות לפי המפורט בחוזרי המנכ"ל המצורפים לעיל.

נצרך כאן עיקרי הדברים עבור **עולים חדשים**⁴ :

רמה א- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות א'-ג'	רמה ב- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ד'-ח'	רמה ג- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ט'-י"ב
היבחנות בשאלון לעולה החדש ⁵ או תוספת 10 נקודות לשאלון הרגיל ⁶	היבחנות בשאלון לעולה החדש או תוספת 15 נקודות לשאלון הרגיל	היבחנות בשאלון לעולה החדש או תוספת 15 נקודות לשאלון הרגיל
תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב	תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב	תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב
התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב	התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב	התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב
הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב	הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב	הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב
שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת-אם/שפת-אם-עברית בעת היבחנות בכתב	שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת-אם/שפת-אם-עברית בעת היבחנות בכתב	שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת-אם/שפת-אם-עברית בעת היבחנות בכתב

ב. בחינות דו לשוניות (מתורגמים)- הבחינות הדו-לשוניות יתורגמו ל-5 שפות: רוסית, אמהרית, אנגלית, צרפתית וספרדית. לדוברי השפות האלה תינתן אפשרות למענה בשפת-האם או בעברית. כל הבחינות הדו-לשוניות יתקיימו במועד הקיץ, ובמועד החורף. **בית הספר צריך להזמין שאלון מתורגם מראש!**

על מנת לקבל שאלון דו לשוני, בית הספר צריך להזמין שאלונים דו לשוניים ולסמן את שפת האם שהתלמיד מעוניין להשיב במחברת הבחינה.

רמה א- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות א'-ג'	רמה ב- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ד'-ח'	רמה ג- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ט'-י"ב

⁴ עבור תושבים חוזרים [ראה כאן](#) סעיף 4

⁵ שאלון עולה חדש- מתווה ישן 29284, מתווה חדש- מסורת ומודרנה 29214, מתווה חדש מיישוב למדינה - 29224

⁶ שיקולי דעת לבחירת שאלון בגרות ראו תחת "מבחני הבגרות". שאלון הרגיל 29225/29215/29281

בחינות דו לשוניות	בחינות דו לשוניות	-----
בחינה בעל פה- בשאלון רגיל או בשאלון עולים. (בחינה בעל פה מבטלת זכות לתוספת 15 נקודות)	-----	-----

3. הלימה לעולים חדשים

א. **תלמידי חטיבה עליונה-** התלמידים העולים זכאים לבגרות בבחינה לעולה חדש מספר שאלון 29284/29214/29224.

- להלן קישור [למסמכי הלימה לשאלונים השונים](#)
- קישור [לחוקי המענה בשאלוני הבגרות תשפ"ז](#)

ב. **תלמידי חטיבת הביניים-** עבור תלמידים עולים חדשים הלומדים חטיבת הביניים אין הלימה המותאמת להם והמורה יפעיל שיקול דעת בבחירת נושאים רלוונטים ומקרבים מתוך תוכנית הלימודים לחטיבות הביניים.

- להלן קישור [למסמך תוכנית לימודים חטיבת ביניים](#).

חומרים מונגשים לעולים חדשים

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד הנגיש במהלך השנים חומרים עבור התלמידים העולים החדשים.

להלן מאגרי המידע שבהם ניתן למצוא חומרים המונגשים לתלמידים עולים חדשים:

- מארז דינמי- תחת סעיף עולים חדשים ניתן למצוא דפי עבודה, מערכי שיעור היברידים ועוד.⁷
  - **פרויקט בשבעים שפות** - מכיל חומרים בשפות שונות עבור תוכנית הלימודים בהיסטוריה בחמ"ד שנשלחו על ידי מחנכים להיסטוריה מרחבי הארץ.
- נשמח לקבל חומרים מונגשים נוספים לטובת כלל המורים. ניתן לשלוח למייל המצורף hemedhistory@gmail.com או למספר 052-7503256.

בס"ד

"קיבוץ-גלויות זהו טעם קיומה של מדינת ישראל..."
(דוד בן גוריון)

Bienvenue
Accoglienza
Добро пожаловать
Willkommen
स्वागत
Welcome
ברוך הבא
欢迎
Добро пожаловать
اهلا وسهلا

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד
מצג

"בסד שפות"
אוספים
חומרים

פרויקט איסוף חומרים בהיסטוריה בשפות שונות
עבור התלמידים של כולנו.
יש לכם חומרים שונים -
דפי עבודה, מצגות, סיכומים, הפעלות, מבחנים
בשפות שונות?
נשמח לקבלם למאגר הארצי- ולהנגישם לתועלת כלל התלמידים!

ניתן לשלוח למוריה 0527503256
hemedhistory@gmail.com או למייל-

בלהה גליקסברג, מפקח היסטוריה בחמ"ד

⁷ לגבי חטיבת ביניים ראה סעיף רלוונטי.

חלופות בהערכה

החלופות בהערכה מהוות 30% מציון הבגרות.

להלן קישורים למסמכי החלופות בהערכה המותאמים לשנה"ל תשפ"ז :

1. מטלת הביצוע 'חמ"ד ועד' : [חמ"ד ועד](#)

2. עבודת החקר 'חקר קהילה' : [חקר קהילות](#)

מומלץ שתלמידים עולים חדשים יעשו את מטלת הביצוע חמ"ד ועד משתי סיבות עיקריות :

א. חקר קהילות הינו עבודת חקר. תלמידים עולים חדשים יכולים להיתקל בקשיים הנובעים משליטה במיומנויות החקר שאינן בשפת האם שלהם. אם בית-הספר יכול לתת לתלמיד מעטפת מקצועית תומכת ניתן להתגבר על כך.

ב. בתכנית 'חמ"ד ועד' יש מסלולי עדות העוסקים בעליות, כך שחשוב שהתלמיד העולה החדש יפגוש עולים חדשים-ותיקים שיספרו לו על עלייתם ואופן קליטתם במדינת ישראל.

אנו מציעים לצוות יחדיו לכתיבת העבודה תלמידים עולים יחד עם תלמידים ותיקים.

התאמות בכתיבת הערכות חלופיות :

- תלמידים עולים המגישים חלופה בהערכה יכולים להגיש את הראיון במטלת "חמד ועד" בצורת שאלות ותשובות.
- תלמידים עולים יכולים להגיש את שלב הרפלקציה כשאלות ותשובות.
- ניתן להגיש את העבודה בהקלטה- נציע לתלמידים שמתקשים בכתיבה בשפה העברית להגיש את מטלת החקר מוקלטת.
- ניתן להגיש עבודות הערכה חלופית בשפת האם של התלמיד, בהנחה שיש מורה ששולט בשפה זו ויכול לקרוא את העבודה ולהעריך אותה. במקרה של בקרה, בית הספר יתרגם את העבודה לשפה העברית.
- נציע לעולים חדשים לראיין עדים הדוברים את שפתם על מנת להקל בשלב הראיון וכן לבחור נושאים הקשורים לעלייה או לארץ המוצא ממנה הם באו.

השלמת הערכה חלופית לעולים

נבחנים עולים חדשים המעוניינים להשלים או לשפר הערכה חלופית(30%) לאחר סיום לימודיהם ייבחנו בשאלון 29272.

מבחני בגרות עולים

מאגר שאלוני בחינות הבגרות פתוח לכל המורים, ובו תוכלו למצוא דוגמאות לבחינות בגרות החל משנת 2009. את החיפוש תוכלו לבצע על פי שם וסמל השאלון, שם המקצוע, מועד הבחינה, מגזר, סוג הנבחן (אינטרני או אקסטרני) ועוד.

שאלוני העולים יופיעו תחת מספר השאלון. **29284, 29214, 29224**. שימו לב כי ניתן למצוא שאלונים דו לשוניים בשפות- עברית, אנגלית, צרפתית, רוסית, אמהרית, ספרדית.

נמצאו 22 תוצאות

כיוון שמורה לתלמידים עולים חדשים יכול לבחור עבור תלמידיו מבחן עולים או שאלון רגיל נציע כמה שיקולי דעת לבחירה:

29284 - שאלון עולה חדש	29281 - שאלון רגיל בתוספת בונוס (10 או 15 נק')
שאלות מותאמים לעולים החדשים במשלב הלשוני	שאלות מותאמות לאוכלוסיה הכללית בשפתן ובמשלב הלשוני.
פחות סעיפים בכל שאלה- ניסוח מותאם לשאלות	
שאלות ידע והבנה, מקורות חזותיים ופר"ח (ללא מקור מילולי)	שאלות ידע והבנה, מקורות מילולים, מקורות חזותיים, לב לדעת ופר"ח
בדיקה מחברת הבגרות מותאמת לעולים חדשים	

לרוב נמליץ לתלמידים עולים להשתמש בשאלון לעולה החדש.

ניתן להתייעץ עם צוותי ההדרכה או עם מוריה בר-און⁸ מדריכה לעולים חדשים היסטוריה בחמ"ד.

אנו מציעים לכם להעזר גם במחווני הבגרות על מנת לדייק את אופן ההוראה בכיתה- ניתן למצוא אותם באתר הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד- [קישור מצורף](#).⁹

⁸ מספר טלפון וכתובת מייל בסיום המסמך.
⁹ שימו לב - יש לבחור בשאלון 29284.

תכניות מיוחדות

בלימודי היסטוריה בחמ"ד ניתן למצוא תוכניות מיוחדות, תוכנית תמ"ר ותוכנית באר.

א. תוכנית באר-

נלמדת בתפיסה פדגוגית חדשנית המשלבת שיעורים מקוונים שבהם נעשה שימוש בכלים דיגטלים לשם יצירת חוויה לימודית משמעותית ושיעורים פנים-אל-פנים שבהם באים לידי ביטוי עקרונות 'לב לדעת' (חיבור אישי, רלוונטיות, ערכים ועוד).

- קצב הלמידה הינו אישי ומאפשר ליווי פרטני של המורה או של כח עזר חינוכי.
  - הטקסטים בתוכנית באר ניתנים להשמעה או קריאה מה שמסייע לעולים חדשים.
  - הפלטפורמה EDX מאפשרת תרגום של כל התוכן של תוכנית באר לעשרות שפות זרות.
  - בתוכנית באר במידה והתלמיד זכאי להתאמות כמו הבחנות בעל פה ניתן לקבל את ההתאמות.
- מומלץ להתייעץ עם מיטל פרקוביץ¹⁰ מדריכת תוכנית באר היסטוריה בחמ"ד למענה מיטבי לתלמידים המשולבים.

ב. נש"ף-

תוכנית נש"ף מאפשרת לבתי ספר המעוניינים בכך, להמיר את בחינת הבגרות בשתי יחידות החובה בהיסטוריה, בלימוד על דרך החקר. ליבה של תוכנית החקר הוא להפוך את התלמיד מ"לומד היסטוריה" להיסטוריון בעצמו, זאת הן על ידי הקניית מיומנויות החקר והתנסות בכתיבת תלקיט-חקר או עבודת חקר. מומלץ להתייעץ עם רחלי שיינר¹¹ מדריכת תוכנית נש"ף היסטוריה בחמ"ד למענה מיטבי לתלמידים המשולבים.

ומודרנה.

האיור מתוך תוכנית באר קורס מסורת הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

לימודי היסטוריה בחטיבת הביניים

לימודי היסטוריה בחטיבת הביניים מהווים בסיס מבחינת ידע ומיומנויות ללימודי חטיבה עליונה. הלמידה היא ספירלית והידע הנרכש בחטיבה מהווה בסיס חיוני להמשך הלמידה בעיקר עבור תלמידים שמגיעים מרקעים תרבותיים שונים.

¹⁰ מיטל פרקוביץ - 052-4251660

¹¹ רחלי שיינר - 0543320852 , Rachelish161@gmail.com

ברמת הידע:

נמליץ לשים דגש על מושגי יסוד ועל השלמת פערים בסיסיים, היכרות עם דמויות היסטוריות וכדו'.

ברמת המיומנויות:

נשים דגש על ציר הזמן ועל הכרת המפה.

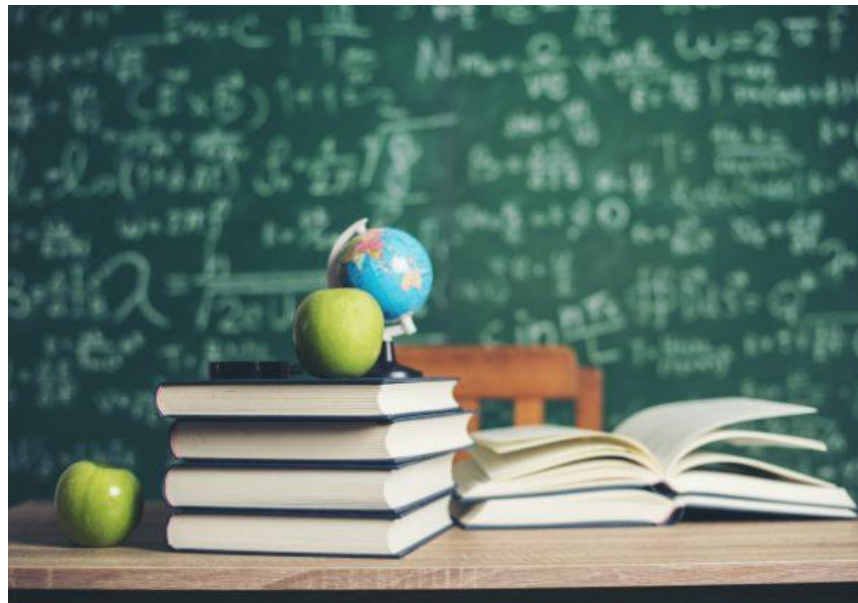
דגש רב על מיומנויות שפתיות- שימו לב שניתנות שעות לעולים בחטיבת ביניים, בהתאם לשנת עלייה וגורמים נוספים. לעיתים השעות צבועות כשעות שפה וכדאי לבקש לעבוד על טקסטים ונושאים היסטוריים המותאמים לרמתם.

ניתן למצוא הצעות לשיעורים במארוז הלמידה הדינמי לחטיבת הביניים. השיעורים הנמצאים במארוז אינם מותאמים לתלמידים עולים חדשים וכל מורה יכול לעבד את השיעורים ולהתאים אותם לתלמידיו.

ברמת ההערכה:

נמליץ לתת לתלמידים להתמודד בהדרגה עם שאלות בסגנון הבגרות שידרשו לעשות.

כך, תלמידים שזכאים לבגרות עולים ניתן לפטור מהתמודדות עם מקורות מילוליים בבחינות גם בחטיבת הביניים.¹²

¹² עם זאת, מומלץ מאוד לחשוף אותם לתרגול בכיתה כדי לסייע להם לרכוש את המיומנות החיונית.

הרצאות והקלטות להעשרת המורה

השתלמות עולים חדשים מבית הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד בהובלת אוריאל אסולין:

- [עליה בקליטת עלייה- יעל עמיאל שיף.](#)
- [מאפייני למידה הוראה-הערכה בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה - דר' מיכל שליפר](#)

שילוב תלמידים עולים מאתיופיה

- עקרונות ודגשים במפגש הבין תרבותי עם יוצאי אתיופיה
- מאפייני תלמידים יוצאי אתיופיה בשילוב במערכת החינוך בישראל
- החינוך באתיופיה והשתלבות אתיופים במערכת החינוך בישראל

דו לשוניות בסביבה רב תרבותית

- דו לשוניות בסביבה רב תרבותית סיכויים וסיכונים
- קוגניציה שפה והתפתחות
- קריאת ספרות יפה
- לקות שפה ספציפית (SLI) באוכלוסייה דו לשונית

לפרטים נוספים

לשאלות ולהבהרות אפשר לפנות ל-

- **מוריה בר-און**

מדריכה ארצית, אוכלוסיות מיוחדות- עולים חדשים (חינוך מיוחד, מחוננים ומצטיינים)

טלפון: 052-7503256

דואר אלקטרוני: mooriyale@gmail.com

"לרבים רבים הבאים אלינו – או המובאים אל חופינו מרחוק ואף מקרוב (וחוששני, גם ללא - מעטים הגדלים כאן או היילודים כאן) – עדיין לא הפך החוף הזה בית. תפקידנו החינוכי הוא לעשות להם את הארץ הזאת, ואת העולם הרוחני שהצמיח אותה, לבית שהנפש אחוזה ודבוקה בו.

וזה לא יושג בלי אווירה של אהבה-ללא-חשבונות, של כבוד-בלתי-מזויף, של הידבקות בעם ובגורלו ובתולדותיו הטראגיות, בערכיו הרוחניים, ביצירתו החיה ובחזון תקומתו, אשר יסודותיה ה'לאומיים' וה'אנושיים', ה'מוסריים' וה'סוציאליים' ניתנים להפרדה רק במילונינו ובנוסחאותינו, אך לא בהתגלמותה החיה".

ברל כצנלסון

